

შედეგის ობიექტური შერაცხვა და იარაღის დაუდევრად შენახვის დასჯადობა ქართული სისხლის სამართლის მიხედვით

სტატიაში განხილულია საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის (შემდგომში – სსკ) 238-ე მუხლის (ცეცხლსასროლი იარაღის (მათ შორის, სანადირო გლუვლულიანი ცეცხლსასროლი იარაღის (თოფის) დაუდევრად შენახვა) არსებობის გამართლება. მისი ამჟამინდელი რედაქციით არსებობა ეწინააღმდეგება შედეგის ობიექტური შერაცხვის თეორიის ფარგლებში განვითარებულ დებულებებს. იურიდიულ მეცნიერებაში გამოთქმული მოსაზრებებისა და სასამართლო პრაქტიკის ანალიზის შემდეგ საუბარია სსკ-ის 238-ე მუხლის ახალი რედაქციით ჩამოყალიბების საკანონმდებლო წინადადებაზე.

საკვანძო სიტყვები: იარაღის დაუდევრად შენახვა, შედეგის ობიექტური შერაცხვა.

1. შესავალი

ქართული სისხლის სამართლის მიხედვით, ფიზიკურ პირს პასუხისმგებლობა შეიძლება დაეკისროს მხოლოდ საკუთარი ბრალეული ქმედებისთვის. სსკ-ის მე-7 მუხლის 1-ლ ნაწილში მოხსენიებული ქმედება არა მხოლოდ ადამიანის ქმედებას, არამედ კონკრეტულ დანაშაულებრივ შედეგსაც მოიცავს. სისხლის სამართლის მეცნიერებაში თავდაპირველად განვითარებული კაუზალური მოძღვრება ქმედებაზე და ეკვივალენტობის ანუ პირობათა ტოლფასოვნების თეორია ვეღარ ართმევდა თავს ცალკეულ პრობლემატურ შემთხვევებს. კერძოდ, იმის მიუხედავად, რომ საბუნებისმეტყველო მეცნიერებაში ჩამოყალიბებულ კანონზომიერებათა საფუძველზე დამდგარი დანაშაულებრივი შედეგი სახეზე იყო კონკრეტულ შემთხვევაში, ნორმატიული თვალთახედვით სრულიად შეუძლებელი ხდებოდა დამდგარი შედეგისთვის პირის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხის მართებული გადაწყვეტა (მაგალითად, შედეგის ფაქტობრივი გამოწვევა ორი ერთმანეთისაგან დამოუკიდებლად მოქმედი პირის მიერ განხორციელებულ მოქმედებათა გამო (ე.წ. ატიპური მიზეზობრიობა, ე.წ. ალტერნატიული მიზეზობრიობა).

სისხლის სამართლის კოდექსში გარკვეულ დანაშაულებრივ ქმედებათა დამთავრება და დასჯადობა შედეგის დადგომას უკავშირდება. შედეგის დადგომის მიუხედავად, ზოგჯერ შეუძლებელია, პირს ჩადენილი დანაშაულებრივი ქმედებისთვის პასუხისმგებლობა დავაკისროთ, პირადი პასუხისმგებლობის პრინციპიდან გამომდინარე. საბჭოთა პერიოდიდან მომდინარე,

* სამართლის დოქტორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი.

სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ცეცხლსასროლი იარაღის დაუდევრად შენახვის-თვის დღესაც შენარჩუნებულია საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში 238-ე მუხლის სა-ხით. სამეცნიერო ლიტერატურისა და სასამართლო პრაქტიკის შედეგის ობიექტური შერაცხვის თეორიის კვალობაზე შესწავლა ნათელყოფს, რომ ეს მუხლი რადიკალურ ცვლილებებს მოითხოვს.

2. შედეგის ობიექტური შერაცხვა, როგორც პირადი პასუხისმგებლობის საგარანტიო ფუნქციის მატარებელი კატეგორია

განხორციელებული შედეგის სისხლისსამართლებრივი შეფასება თავისთავში გულისხმობს საბოლოო ეტაპზე ნორმატიული კრიტერიუმების გამოყენებასაც. შესაბამისად, სისხლის სამართალში აუცილებელია, გარესამყაროში არსებული მიზეზობრიობის მწკრივიდან მკვეთრად იქნეს გამოცალკევებული ყოველი რგოლი, რომელიც დამდგარი შედეგის ქმნალობასთან არა მხოლოდ მიზეზობრივად არის დაკავშირებული, არამედ ნორმატიული ხედვითაც მოქმედების განმახორციელებლის ქმნილებად მიიჩნევა. ქმედების ამგვარი გაგება გარდაუვალია, პირადი პასუხისმგებლობის პრინციპის აღიარებიდან გამომდინარე. “პირადი პასუხისმგებლობის პრინციპის მიხედვით, რომელიც უკანასკნელ ხანს დამოუკიდებელი შერაცხვის კრიტერიუმად განვითარდა, ყოველი პირი პრინციპულად პასუხს აგებს მხოლოდ საკუთარი ქცევისთვის. ამ პრინციპის გამოყენებით, ობიექტურ შერაცხვაზე დაყრდნობით, შესაძლებელია, პასუხისმგებლობის სხვადასხვა სფეროს საფეხურებად დაყოფა. ამასთან, უპირველეს ყოვლისა, საჭიროა ისეთი რისკების გამოცალკევება, რომლებზეც დაზარალებული თვითონაა პასუხისმგებელი, კერძოდ, თავისუფალი პასუხისმგებლობით გამოწვეული საფრთხის ან თვითდაზიანებისთვის. ამას გარდა, ამ პრინციპს შეუძლია, ისეთი შემთხვევების ამოხსნაშიც დაგვეხმაროს, სადაც მესამე პირი განზრახ ან გაუფრთხილებლობით მოვლენების განვითარებაში ერთვება.”¹

სხვა გარემოებებთან ერთად, ყოველივე აღნიშნულმა, გერმანულ და ავსტრიულ სისხლის სამართალში შედეგის ობიექტური შერაცხვის მოძღვრების განვითარებას შეუწყო ხელი, რომელიც შედეგიანი დელიქტებისას ობიექტური შემადგენლობის არსებობისთვის, პრობლემურ შემთხვევაში, შედეგის ობიექტური შერაცხვის ორკვალთან სისტემას გვთავაზობს (მიზეზობრივი კავშირი + შედეგის ობიექტური შერაცხვა).²

კონკრეტული ცხოვრებისეული კაზუსის სისხლისსამართლებრივი შეფასებისას ზოგჯერ გარდაუვალი ხდება მიზეზობრიობის უსასრულო ჯაჭვში ნორმატიული “საცერის” ჩადება, რაც, საბოლოოდ, საკითხის რაციონალური გადაწყვეტის შესაძლებლობას იძლევა. შედეგის ობიექტური შერაცხვის მოძღვრების ფონზე ერთობ საინტერესოა სსკ-ის 238-ე მუხლის არსებობის გამარ-

¹ Wessels J., Beulke W., Satzger H., Strafrecht Allgemeiner Teil, 43. Auflage, 2013, 72.

² დაწვრ. იხ. ტურავა მ., სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის მოძღვრება, თბ., 2011, 215-259.

თლება. ამ მუხლის მიხედვით: “ცეცხლსასროლი იარაღის (მათ შორის, სანადირო გლუვლულიანი ცეცხლსასროლი იარაღის (თოფის)) დაუდევრად შენახვა, რითაც შექმნილი იყო პირობა მისი სხვა პირის მიერ გამოყენებისათვის, რამაც გამოიწვია ადამიანის სიცოცხლის მოსპობა ან სხვა მძიმე შედეგი.”

3. სსკ-ის 238-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის ამსრულებელი

სსკ-ის 238-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის საზღვრების სწორად გააზრებისთვის საინტერესოა, თუ ვინ შეიძლება იყოს ამ დანაშაულის სუბიექტი.

იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმულია მოსაზრება, რომ “აღნიშნული დანაშაულის სუბიექტი შეიძლება იყოს ნებისმიერი ის ადამიანი, რომელიც **კანონიერად** (ხაზგასმა ჩემია – ი.დ.) ინახავს იარაღს. პირმა, რომელიც უკანონო შენახვისას დაუდევრობას იჩენს, რასაც მძიმე შედეგი მოჰყვება, პასუხი უნდა აგოს იარაღის უკანონო შენახვისთვის, ხოლო შედეგი გათვალისწინებული უნდა იყოს სასჯელის ზომის განსაზღვრისას, რადგან იარაღის უკანონო შენახვა უფრო მძიმედ ისჯება, ვიდრე მისი დაუდევრად შენახვა.”³

ანალოგიური კომენტარია გაკეთებული რუსეთის მოქმედი სისხლის სამართლის კოდექსის 224-ე მუხლზე.⁴ ასეთი მოსაზრება ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაშიც არის გამოთქმული: “სსკ-ის 238-ე მუხლში არაა მითითება იმის შესახებ, რომ იარაღს დაუდევრად ინახავს მისი კანონიერი მესაკუთრე ან მოსარგებლე. აქედან გამომდინარე, იურიდიულ ლიტერატურაში ეს საკითხი არაერთგვაროვნადაა გაგებული. უფრო სწორი იქნება, თუ იარაღის დაუდევრად შენახვისთვის პასუხისმგებლობას დავაკისრებთ მხოლოდ მის კანონიერ მფლობელს, რომელსაც გაცნობიერებული აქვს ეს წესები სათანადო ორგანოების მხრიდან. როცა უკანონო მფლობელი შეგნებულად თუ შეუგნებლად დაარღვევს იარაღის შენახვის წესს, ეს ქმედება მოიცავს ცეცხლსასროლი იარაღის მართლსაწინააღმდეგო შენახვის ნიშნებს და დამატებითი კვალიფიკაცია 238-ე მუხლით საჭირო არ არის. ამდენად, იარაღის მართლსაწინააღმდეგო შენახვა მოიცავს მისი შენახვის წესის დარღვევასაც.”⁵

ამრიგად, წარმოდგენილი მოსაზრების მიხედვით, განსახილველი დანაშაულის სუბიექტი მხოლოდ იარაღის **კანონიერად** მფლობელი შეიძლება იყოს, თუმცა კანონიდან ეს პირდაპირ არ გამომდინარეობს. არაა მართებული ის დებულება, თითქოს, პირმა, რომელიც იარაღის უკანონო

³ *Игнатов А. Н., wignSi: Курс советского уголовного права, коллектив авторов, Редакционная коллегия А.А. Пионтковский, П.С. Ромашкин, В.М. Чхиквадзе, Т. VI, М., 1971, 388.*

⁴ *შეად.: Комиссаров В.С. წიგნში: Курс уголовного права. Учебник для вузов, коллектив авторов, под редакцией Г. Н. Борзенкова, В.С. Комиссарова, В пяти томах. Том IV, М., 2002, 340-341; Костарева Т.А. კომენტარებში: Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации, коллектив авторов, под общей редакцией Ю.И. Скуратова, В.М. Лебедева, М., 1996, 507.*

⁵ *თოდუა ნ. წიგნში: ლეკვიშვილი მ., თოდუა ნ., მამულაშვილი გ., სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წიგნი I, თბ., 2016, 675.*

შენახვისას დაუდევრობას იჩენს, რასაც მძიმე შედეგი მოჰყვება, პასუხი უნდა აგოს იარაღის უკანონო შენახვისთვის, ხოლო შედეგი გათვალისწინებული უნდა იყოს სასჯელის ზომის განსაზღვრისას, რადგან იარაღის უკანონო შენახვა უფრო მძიმედ ისჯება, ვიდრე მისი დაუდევრად შენახვა. არც ის მოსაზრებაა სწორი, რომლის მიხედვითაც, იარაღის უკანონო შენახვა მოიცავს მძიმე შედეგსაც.

უფრო მართებულად უნდა ჩაითვალოს ის პოზიცია, რომლის მიხედვითაც, სსკ-ის 238-ე მუხლის სუბიექტი შეიძლება იყოს როგორც ის პირი, ვინც კანონიერად ინახავს ცეცხლსასროლ იარაღს, ისე მისი უკანონოდ შემნახველი. იგნატოვი არასწორად აკრიტიკებს მათიშევსკის, რომლის აზრითაც, იარაღის დაუდევრად შემნახველს პასუხისმგებლობა დანაშაულთა ერთობლიობისთვის უნდა დაეკისროს (იარაღის უკანონო შენახვისა და იარაღის დაუდევრად შენახვისთვის).⁶ ამ საკითხზე დანაშაულთა იდეალურ ერთობლიობას ეთანხმება კუდრიავეცივი: "კ. უკანონოდ ინახავდა პისტოლეტს საწერი მაგიდის უჯრაში. ამ იარაღით ისარგებლეს ბავშვებმა, რამაც თამაშისას გამოიწვია ერთ-ერთი ბავშვის სიკვდილი. კ-ს მოქმედებაში არის იარაღის უკანონო შენახვისა (რუსეთის სსკ-ის 222-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი) და იარაღის დაუდევრად შენახვის (რუსეთის სსკ-ის 224-ე მუხლი) იდეალური ერთობლიობა."⁷

სსკ-ის 236-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაული ვერანაირად ვერ მოიცავს 238-ე მუხლში მოცემულ დანაშაულს, რადგან ნორმათა კონკურენციის არცერთი წესი არ გამოგვადგება (მაგალითად, შთანთქმა, სუბსიდირობა და ა.შ.).

გასათვალისწინებელია შემდეგი გარემოებაც: რა მოხდება იმ შემთხვევაში, როდესაც მსგავს სიტუაციაში ამნისტიის კანონი შეეხება სსკ-ის 236-ე მუხლს. კერძოდ, თუკი ჩვენ ვიტყვით, რომ სსკ-ის 238-ე მუხლის სუბიექტი ცეცხლსასროლი იარაღის მხოლოდ კანონიერი მფლობელი შეიძლება იყოს და მოხდება ისე, რომ ცეცხლსასროლი იარაღის უკანონო შენახვისას პირი წინდახედულების ნორმას დაარღვევს და სსკ-ის 238-ე მუხლით გათვალისწინებული რომელიმე შედეგი დადგება, მაშინ პასუხისმგებლობა მხოლოდ ცეცხლსასროლი იარაღის უკანონო შენახვისთვის უნდა დაწესდეს, ხოლო შედეგი გათვალისწინებული უნდა იქნეს სასჯელის ზომის განსაზღვრისას. თუმცა ამნისტიის კანონის საფუძველზე პირს ვეღარ დაეკისრება საერთოდ პასუხისმგებლობა, რადგან ბრალი დამატებით სსკ-ის 238-ე მუხლითაც არ ყოფილა წაყენებული. ასე რომ, ამ კრიტიკას დაქვემდებარებული პოზიცია სისხლის სამართლის პოლიტიკის თვალსაზრისითაც არაა გამართლებული. შესაბამისად, უფრო მართებულია, სსკ-ის 238-ე მუხლის სუბიექტად მიჩნეული იყოს ნებისმიერი პირი და კვალიფიკაცია მსგავს სიტუაციებში მოხდეს დანაშაულთა ერთობლიობით – სსკ-ის 236-ე და 238-ე მუხლებით.

⁶ *Игнатов А. Н.* wignSi: Курс советского уголовного права, коллектив авторов, Редакционная коллегия А.А. Пионтковский, П.С. Ромашкин, В.М. Чхиквадзе, Т. VI, М., 1971, 388. ცეცხლსასროლი იარაღის დაუდევრად შენახვა იმ დროისთვის მოცემული იყო რსფსრ სსკ-ის 219-ე მუხლით.

⁷ *Кудрявцев В. Н.*, Общая теория квалификации преступлений, М., 2001, 245.

4. ვინ არის ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენებელი?

სსკ-ის 238-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის შემადგენლობის სწორი გააზრებისთვის ერთ-ერთი საკვანძო საკითხია ის, თუ ვინ არის ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენებელი. ამისათვის საჭიროა, ჯერ განიმარტოს, თუ რას ნიშნავს **გამოყენება**.

ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენებად ჩაითვლება მხოლოდ მისი გასროლა და არავითარ შემთხვევაში მისი გამოყენება, როგორც ბლაგვი, დამაზიანებელი საშუალებისა. მაგალითად, თუ პირი დაუდევრად შენახულ პისტოლეტს სხვას ჩაარტყამს თავში და ჯანმრთელობას მძიმედ დაუზიანებს, არ შეიძლება იარაღის ამგვარი **გამოყენება** სსკ-ის 238-ე მუხლში აღწერილი რომელიმე შედეგის მიზეზად იქნეს განხილული, რადგან საბუნებისმეტყველო კანონზომიერებაზე აგებული მიზეზობრიობა ნორმატიულად იზღუდება, ნორმის მიზნიდან გამომდინარე; კანონმდებელმა ცეცხლსასროლი იარაღის დაუდევრად შენახვაზე იმიტომ გაამახვილა ყურადღება, რომ სწორედ მისი **ფუნქციური** გამოყენება ქმნის მომეტებულ საშიშროებას.

ახლა ყურადღებას იქცევს შემდეგი: მოიცავს თუ არა აღნიშნული დანაშაულის შემადგენლობა შედეგობრივად თვითმკვლელობას.

სსკ-ის 238-ე მუხლის ლეგიტიმაციასთან დაკავშირებით წარმოდგენილ კაზუსთაგან ყველაზე დიდ ყურადღებას მოითხოვს ქვემოაღნიშნული მე-5 კაზუსი, რადგან იარაღის მიწოდება (იგულისხმება შერაცხადი ადამიანისთვის მიწოდება) იმის შეცნობით, რომ ამ იარაღით თვითმკვლელობა უნდა განხორციელდეს და თვითმკვლელობა მართლაც განხორციელდება, არ იწვევს სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას, რადგან თვითმკვლელობა არაა დასჯადი.

სამეცნიერო ლიტერატურაში მითითებულია, რომ “მძიმე შედეგში მოიაზრება სხვადასხვა ხასიათის ფიზიკური დაზიანება, მკვლელობა, თვითმკვლელობა, იარაღის გამოყენება დანაშაულის ჩასადენად და ა.შ. კონკრეტულად დამდგარი ამა თუ იმ შედეგის მძიმედ მიჩნევის საკითხის გადაწყვეტა სასამართლოს კომპეტენციაა.”⁸ მსგავსი მოსაზრებები სხვა მეცნიერებსაც აქვთ გამოთქმული.⁹

თვითმკვლელობასთან დაკავშირებით ნაწილობრივ განსხვავებული აზრია გამოთქმული ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში. კერძოდ, ერთ-ერთი ავტორი მიუთითებს, რომ თვითმკვლელობა მხოლოდ მაშინ ჩაითვლება მძიმე შედეგად, თუ სროლა განხორციელებულია მცირეწლოვნის

⁸ *Комиссаров В.С.* წიგნში: Курс уголовного права. Учебник для вузов, коллектив авторов, под редакцией Г. Н., Борзенкова В.С., Комиссарова, В пяти томах. Том IV, М., 2002, 341.

⁹ შეად.: *Костарева Т. А.*, კომენტარებში: Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации, коллектив авторов, под общей редакцией Ю.И. Скуратова, В.М. Лебедева, М., 1996, 507; *Хомчик В.В.* komentarebSi: Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации, коллектив авторов, ответственный редактор В.М. Лебедев, М., 2007, 527.

ან სულით ავადმყოფის მიერ.¹⁰ ეს უკანასკნელი პოზიცია მართებულად უნდა ჩაითვალოს, რადგან ობიექტური შერაცხვის გამომრიცხველი გარემოება, კერძოდ, პირადი პასუხისმგებლობით გამოწვეული თვითსაფრთხე ვერ დასაბუთდება. სწორად შენიშნავს *მ. ტურავა*, რომ მსხვერპლის პირადი პასუხისმგებლობა გამოირიცხება, თუ მსხვერპლის ნების თავისუფლება შეურაცხაობის ან სხვა გარემოების გამო არ არსებობს.¹¹ ამას ისიც ემატება, რომ, თუკი სსკ-ის 238-ე მუხლში შერაცხადი პირებისგან განხორციელებულ თვითმკვლელობასაც მოვიაზრებთ, წარმოიქმნება ლოგიკური წინააღმდეგობა. კერძოდ, ცნობილია, რომ თვითმკვლელობისთვის განზრახ იარაღის გადამცემის პასუხისმგებლობა გამოირიცხება, რადგან თანამონაწილეობის აქცესორული ბუნებიდან გამომდინარე, არ შეიძლება თანამონაწილის დასჯადობა დასაბუთდეს იქ, სადაც ამსრულებლის დასჯადობა არაა გათვალისწინებული სისხლის სამართლის კანონმდებლობით. შესაბამისად, ლოგიკურად შეუძლებელია პასუხისმგებლობა გაუფრთხილებლობისთვის დაწესდეს.

ამგვარ ვითარებაში არ შეიძლება დაწესდეს დასჯადობა, პირადი პასუხისმგებლობის პრინციპიდან გამომდინარე, ისეთი სამართლებრივი სიკეთის დაზიანებისთვის, რომლის “განმკარგველი” თვით ამ სიკეთის დამაზიანებელია. “თავისუფალი პასუხისმგებლობით გამოწვეულ საფრთხეში ან თვითდაზიანებაში მონაწილეობისას, პირადი პასუხისმგებლობის პრინციპზე დაყრდნობით, საერთო წესისამებრ, შედეგის შერაცხვისთვის გარკვეული შეზღუდვები წარმოიშობა. მაგალითად, მკვლელობისას ან სხეულის დაზიანებისას ქმედების შემადგენლობით გათვალისწინებული შედეგი თანამიზეზობრივად მონაწილე მესამე პირს, როგორც წესი, არ შეერაცხება, თუ შედეგი შეცნობილია, პირადი პასუხისმგებლობით ნასურვებია და განხორციელებულია თვითსაფრთხით ან თვითდაზიანებით, ხოლო მესამე პირის მონაწილეობა თვითსაფრთხეში ან თვითდაზიანებაში მხოლოდ ჩართვით ან ხელშეწყობით შემოიფარგლა. ნორმის დაცვის ფარგლები (მაგ.: §§ 212; 222; 223; 229), რომლებმაც სამართლებრივი სიკეთის მეპატრონე მესამე პირთა ხელყოფისგან უნდა დაიცვას, მთავრდება იქ, სადაც დაზარალებულის პირადი პასუხისმგებლობის სფერო იწყება. ამრიგად, ასეთ შემთხვევებში, ზემოთ მოტანილი ობიექტური შერაცხვის ძირითადი ფორმულის მიხედვით, სამართლებრივად მნიშვნელოვანი საფრთხე არ წარმოშობილა.”¹²

მ. ტურავას ასეთი მაგალითი მოაქვს სასამართლო პრაქტიკიდან: “ერთ-ერთმა პოლიციელმა მაგიდაზე უყურადღებოდ დატოვა პისტოლეტი, რომლის ტარების უფლებაც მას ჰქონდა. მეგობარმა გოგონამ, რომელიც იყო სრულწლოვანი და ფსიქიკურად ჯანმრთელი, თავი მოიკლა ამ იარაღით.”¹³

“ვინაიდან ქართულ სისხლის სამართალში, მათ შორის, სასამართლო პრაქტიკაში, დღემდე განვითარებული არ არის ობიექტური შერაცხვის თეორია, პოლიციელი დაისაჯა ამ დანაშაულისთვის, სსკ-ის 238-ე მუხლით. ობიექტური შერაცხვის თეორიის აღიარების შემთხვევაში, შედეგის ობიექტური შერაცხვა უნდა გამოირიცხოს, ვინაიდან მოხდა დაზარალებულის თავისუფ-

¹⁰ იხ. *თოდუა ნ.* წიგნში: *ლევკვიშვილი მ., თოდუა ნ., მამულაშვილი გ.*, სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წიგნი I, თბ., 2016, 676.

¹¹ იხ. *ტურავა მ.*, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის მოძღვრება, თბ., 2011, 236.

¹² *Wessels J., Beulke W., Satzger H.*, Strafrecht Allgemeiner Teil, 43. Auflage, 2013, 72.

¹³ *ტურავა მ.*, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის მოძღვრება, თბ., 2011, 236.

ფალი ნების საფუძველზე განხორციელებული თვითმკვლელობა. განსხვავებული სამართლებრივი შედეგი იქნება იმ შემთხვევაში, თუ დაზარალებული იქნება შეურაცხადი პირი (სსკ-ის 33-ე ან 34-ე მუხლები), რომელიც ასეთი იარაღით მოიკლავს თავს. ასეთ შემთხვევაში პოლიციელისთვის შედეგის ობიექტური შეურაცხვა უნდა მოხდეს ჩვეულებრივი წესით.*¹⁴

მაშასადამე, მოტანილი მსჯელობიდანაც ნათლად იკვეთება, რომ პირადი პასუხისმგებლობით გამოწვეული ზიანი გამორიცხავს პირის დასჯადობის საფუძველს.

მსგავსი მოსაზრება გატარებულია გერმანულ იურიდიულ ლიტერატურაში – “მაგალითი: „ა“-მ „ბ“-ს მიერ გადაცემული ჰეროინი ინექციით გაიკეთა. ნარკოტიკის მომაკვდინებელი ზემოქმედების მიუხედავად, § 222 „ბ“-ს დასჯა შეუძლებელია.”¹⁵

“ამ პრინციპებს სასამართლო პრაქტიკაც იყენებს. წარსული პრაქტიკით მონაწილე პირის დასჯადობა გაუფრთხილებლობით დელიქტებისთვის, შესაბამისად, დასტურდებოდა, თუმცა თვითსაფრთხის ასპექტების გარეშე პრობლემატურია.”¹⁶

რეკომენდაციის სახით შეიძლება ითქვას, რომ სსკ-ის 238-ე მუხლში იარაღის გამოყენებულად არ შეიძლება მოიაზრებოდეს ნებისმიერი პირი. აქ მხოლოდ ისეთი პირი იგულისხმება, რომელსაც არ შეიძლება დაეკისროს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა შეურაცხაობის გამო. რასაკვირველია, წვლილის შემტანის პასუხისმგებლობის ფარგლები იწყება მაშინ, როდესაც რისკის შეცნობა, ზოგიერთ შემთხვევაში, დაზარალებულის პირადი პასუხისმგებლობის ფარგლებს სცილდება (მომეტებული ცოდნა).¹⁷

“მაგალითი: ექიმმა „ა“-მ ჰეროინზე დამოკიდებულ პაციენტ „ბ“-ს, დამოკიდებულების გამომწვევი შემცველი ნარკოტიკული საშუალება გამოუწერა, რომლის რეგულარული მოხმარების გამო, „ბ“ ორივე ნარკოტიკზე დამოკიდებული გახდა. „ბ“-მ ამ დამატებითი დამოკიდებულების საფრთხის შესახებ არაფერი იცოდა. შესაბამისად, „ა“-ს შესაძლებელია სხეულის დაზიანება შეურაცხოს.”¹⁸

თუ კანონმდებელს სურს, დაუსჯელი არ დატოვოს ის პირი, ვინც გარკვეული “წვლილი” შეიტანა იმ ადამიანის ქმედებაში, ვინც საკუთარი ხელით გამოიწვია საკუთარი სამართლებრივი სიკეთის დაზიანება, მაშინ კანონმდებელი ფაქტობრივ დამხმარეს ან წამქეზებელს სპეციალური დელიქტის (*სუი ჯენერის*) შექმნით ამსრულებლად აქცევს.

* მსგავსი კაზუსი მოცემულია გერმანულ ლიტერატურაშიც, სადაც საკითხი ამ პოზიციის ანალოგიურად არის გადაწყვეტილი. იხ., მაგალითად, წიგნში: *Rengier R.: Strafrecht, AT, მე-2 გამოცემა, 2010, გვ. 90*, სადაც მითითებულია, რომ პოლიციელი არ უნდა დაისაჯოს.- სქოლიო ციტირებულია: *ტურავა მ.*, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის მოძღვრება, თბ., 2011, 237.

¹⁴ *ტურავა მ.*, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის მოძღვრება, თბ., 2011, 236-237.

¹⁵ *Wessels J., Beulke W., Satzger H., Strafrecht Allgemeiner Teil, 43. Auflage, 2013, 72.*

¹⁶ *Wessels J., Beulke W., Satzger H., Strafrecht Allgemeiner Teil, 43. Auflage, 2013, 72.*

¹⁷ იხ. იქვე, 68.

¹⁸ იქვე.

5. ცეცხლსასროლი იარაღის შენახვის ინტერპრეტაციისთვის

იარაღის დაუდევრად შენახვის განმარტებისთვის უნდა მივმართოთ საქართველოს 2003 წლის 8 მაისის კანონს იარაღის შესახებ. ამ კანონის მე-20 მუხლის საფუძველზე გამოცემულია საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის მრავალი ბრძანება, რომლებიც არეგულირებენ სარგებლობაში ან საკუთრებაში არსებული ცეცხლსასროლი იარაღით შენახვის, გადაადგილებისა და ა.შ. წესებს. ამ მხრივ ინტერესს იწვევს საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის 2014 წლის 28 თებერვლის 1164-ე ბრძანების მე-18 მუხლი, რომლის თანახმადაც:

“1. იარაღი და საბრძოლო მასალა უნდა ინახებოდეს ისეთ მდგომარეობასა და პირობებში, რომელშიც უზრუნველყოფილი იქნება მისი დაცვა და უსაფრთხოება, გამოირიცხება გაუთვალისწინებელი (უნებელი) გასროლა და იარაღთან გარეშე პირთა დაშვების შესაძლებლობა.

2. „იარაღის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის „კ“, „ლ“ და „მ“ ქვეპუნქტებით გათვალისწინებული დაწესებულებების/ორგანიზაციების ბალანსზე რიცხული იარაღი (გარდა სამსახურებრივსაშტატო სტატუსით უფლებამოსილ პირზე განპიროვნებული იარაღისა, რომელიც არ ინახება დაწესებულებაში) და საბრძოლო მასალა უნდა ინახებოდეს სპეციალურად ამისთვის გამოყოფილ საცავში არსებულ ცეცხლგამძლე ლითონის კარადაში, რითიც გამოირიცხება იარაღსა და საბრძოლო მასალასთან გარეშე პირთა დაშვების შესაძლებლობა. იარაღის აღრიცხვიანობისათვის (იარაღის საცავიდან გატანა-შემოტანისათვის) უნდა წარმოებდეს სპეციალური ჟურნალი, რომელიც იქნება აკინძული და დამოწმებული შესაბამისი ორგანიზაციის პასუხისმგებელი პირის და საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს შესაბამისი სამსახურის მიერ.”

სსკ-ის 238-ე მუხლის მიზნებიდან გამომდინარე, სიტყვა **შენახვის** მართებული ინტერპრეტაციისთვის აუცილებელია, შენახვისთვის დადგენილი წინდახედულობის ნორმების დაცვის ვალდებულება გავრცელდეს ცეცხლსასროლი იარაღის გადატანა-გადაზიდვის შემთხვევებზეც. საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის 2014 წლის 28 თებერვლის 1164-ე ბრძანების IV თავში (იარაღის გადატანა-გადაზიდვა) აღწერილია იარაღის უსაფრთხო ტრანსპორტირებისთვის დადგენილი სტანდარტები. მაგალითად, ამ ბრძანების 22-ე და 23-ე მუხლებში ვკითხულობთ:

“მუხლი 21

1. ქვეყნის შიგნით საჰაერო ტრანსპორტით იარაღისა და საბრძოლო მასალის გადატანის დროს ფიზიკური პირის იარაღი და საბრძოლო მასალა გამგზავრების ადგილის აეროპორტში ფრენის პერიოდში დროებით შესანახად გადაეცემა საჰაერო ხომალდის ეკიპაჟის წევრს და მის მფლობელს უბრუნდება ფრენის დასრულების შემდეგ დანიშნულების ადგილის აეროპორტში.

2. ფიზიკური პირების იარაღისა და საბრძოლო მასალის გადასატანად იარაღის და საბრძოლო მასალის მიღებას, შესაბამისი დოკუმენტების გაფორმებას, საჰაერო ხომალდის ბორტზე ია-

რადის და საბრძოლო მასალის მიტანას და გაცემას ახორციელებს საჰაერო ხომალდის ეკიპაჟის წევრი, რომელიც საჰაერო ხომალდის მეთაურის მიერ ინიშნება ფრენის პერიოდში იარაღის შენახვისა და დანიშნულების ადგილის აეროპორტში მიტანისათვის პასუხისმგებელ პირად.

3. გადასაზიდად იარაღის და საბრძოლო მასალის მიღებას, შესაბამისი დოკუმენტების გაფორმებას, გამგზავრების ადგილის აეროპორტში სამოქალაქო ავიაციის საჰაერო ხომალდის (შემდგომში – საჰაერო ხომალდი) ბორტზე იარაღის მიტანას და დანიშნულების ადგილის აეროპორტში იარაღის და საბრძოლო მასალის გაცემას ახორციელებენ სამოქალაქო ავიაციის საავიაციო უშიშროების სამსახურის უფლებამოსილი თანამშრომლები.

მუხლი 22

1. იარაღი და საბრძოლო მასალა საჰაერო ტრანსპორტით გადაზიდვის დროს უნდა იყოს მოთავსებული საჰაერო ხომალდის საბარგო (სატვირთო) განყოფილებაში შეფუთულ, დაპლომბილ და ჩაკეტილ ტარაში.

2. საჰაერო ხომალდებზე, რომლებსაც არ გააჩნიათ იზოლირებული საბარგო განყოფილებები, დასაშვებია ფიზიკური პირების კუთვნილი იარაღის და საბრძოლო მასალის გადატანა ეკიპაჟის კაბინაში დაცულ და უსაფრთხო ადგილზე.”

მაშასადამე, ქვეყნის შიგნით საჰაერო ტრანსპორტით ცეცხლსასროლი იარაღის ტრანსპორტირებისას შეიძლება, სათანადო პირობების არსებობისას, სსკ-ის 238-ე მუხლის სუბიექტად მოგვევლინოს საჰაერო ხომალდის ეკიპაჟის წევრი.

სსკ-ის 238-ე მუხლის სწორად გააზრებისთვის ხაზგასასმელია ის გარემოება, რომ იარაღის დაუდევრად შენახვასა და მძიმე შედეგს შორის სპეციფიკური მიზეზობრიობის პრობლემა იჩენს თავს. სსკ-ის 238-ე მუხლის დისპოზიცია კვალიფიკაციისთვის მოითხოვს იარაღის დაუდევრად შენახვისას ისეთი პირობის არსებობას, რაც ამ იარაღის სხვა პირის მიერ გამოყენების საფრთხეს მოიცავს. თუ ასეთი საფრთხე არ არსებობდა, მაშინ სსკ-ის 238-ე მუხლით პასუხისმგებლობა გამოირიცხება. მაგალითად, როდესაც, სამხედრო ნაწილში იარაღი მართლზომიერად არის მაგიდაზე დადებული, სადაც არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება იმყოფებოდეს უცხო პირი, თუმცა ამ ტერიტორიაზე პირი მაინც მოახერხებს შესვლას და ცეცხლსასროლ იარაღს გამოიყენებს, რასაც მძიმე შედეგი მოჰყვება, არ შეიძლება, პასუხისმგებლობა დადგეს, სსკ-ის 238-ე მუხლის მიხედვით.

სსკ-ის 238-ე მუხლის არსებობის გამართლების საკითხის განხილვამდე საინტერესოა, უნდა ჩაითვალოს თუ არა იარაღის დაუდევრად შენახვად ისეთი შემთხვევა, როდესაც იარაღი, მართალია, ერთი შეხედვით, სათანადოდ არის შენახული, მაგრამ ხელმისაწვდომი იყო იარაღის შესახი გასაღები ან სეიფის კოდი. მაგალითად, "ა"-მ ცეცხლსასროლი იარაღი სეიფში შეინახა, თუმცა სეიფის გასაღები დარჩა ყველასთვის ხელმისაწვდომ ადგილზე, რითაც ისარგებლა ფსიქიკურად შეურაცხმა და მეზობელი მოკლა. ლოგიკურია, თუ ვიტყვით, რომ მსგავს სიტუაციაშიც მოხ-

და სსკ-ის 238-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაული, რადგან შენახვა ნიშნავს ყველა ისეთი პირობის დაცვას, რომლებიც ართულებენ იარაღის ხელმისაწვდომობას გარეშე პირისთვის.

იურიდიულ ლიტერატურაში სწორადაა ხაზგასმული, რომ, "თუ პირი შედეგის მიმართ განზრახ მოქმედებდა, მას პასუხისმგებლობა უნდა დაეკისროს შედარებით მძიმე განზრახვი დანაშაულისთვის (მაგალითად, მკვლელობისთვის, მკვლელობაში თანამონაწილეობისთვის და ა.შ.)."¹⁹

6. ამერიკის შეერთებული შტატების გამოცდილება

ცნობილია, რომ აშშ-ის სამართლებრივი სისტემა პრეცედენტული სამართლის ქვეყნების ოჯახს მიეკუთვნება, თუმცა სტატუტური სამართალიც უცხო არ არის ამ ქვეყნისთვის. განსახილველი დანაშაულის სიღრმისეული კვლევისთვის საინტერესოა ზოგიერთი შტატის სისხლის სამართლის კოდექსის შესაბამისი ნორმების განხილვა.

კონექტიკუტის შტატის სისხლის სამართლის კოდექსის §53ა-217-ის (ცეცხლსასროლი იარაღის დაუდევრად შენახვა) მიხედვით:

"(ა) ცეცხლსასროლი იარაღის დაუდევრად შენახვისთვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა დაეკისრება იმას, ვინც დაარღვევს 29-37ი ნაწილის პირობებს და ის ბავშვი ან აღნიშნული შენობის ის მაცხოვრებელი, ვისაც, შტატის ან ფედერალური კანონმდებლობის მიხედვით, იარაღის ფლობის უფლება არ გააჩნია, ანდა ის, ვინც თვითდაზიანების ან სხვისი დაზიანების გარდაუვალ საფრთხეს ქმნის, დაეუფლება ცეცხლსასროლ იარაღს, რითაც გამოიწვევს საკუთარი, იქ მაცხოვრებლის ან სხვისი სხეულის დაზიანებას ან სიცოცხლის მოსპობას. (ამ ნაწილის მიზნებისთვის "ბავშვი" ნიშნავს თექვსმეტ წელს მიუღწეველს."

(ბ) აღნიშნული ნაწილის პირობები არ გამოიყენება, თუ ბავშვი რომელიმე შენობაში ვინმეს მიერ მართლსაწინააღმდეგო შეღწევით მოპოვებულ იარაღს მიიღებს.

ნიუ-ჰემფშირის შტატის სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში (650-C:1 Storage of Firearms) იარაღის დაუდევრად შენახვის შემადგენლობის ელემენტები შედარებით ვრცლად არის გადმოცემული:

"II. ამ ნაწილში "ბავშვი," "არასრულწლოვანი" ან "ახალგაზრდა" ნიშნავს 16 წელს მიუღწეველ ადამიანს.

III. ის, ვინც მის კონტროლირებად შენობაში ინახავს დატენილ იარაღს, გაცნობიერებული აქვს, ან გონივრულობის საფუძველზე უნდა სცოდნოდა, რომ ბავშვისთვის, სავარაუდოდ, ხელმისაწვდომი იქნებოდა ცეცხლსასროლი იარაღი მისი მშობლების ან მეურვის ნებართვის გარეშე, დამნაშავეა ბავშვის მიერ იარაღის დაუფლებაში, თუ:

¹⁹ *Игнатов А. Н. wignSi: Курс советского уголовного права, коллектив авторов, Редакционная коллегия А.А. Пионтковский, П.С. Ромашкин, В.М. Чхиквадзе, Т. VI, М., 1971, 388.*

(ა) ცეცხლსასროლი იარაღი გამოყენებულია წინდაუხედავად ან მუქარისთვის;

(ბ) ცეცხლსასროლი იარაღი გამოყენებულია დანაშაულის (any misdemeanor or felony) ჩასადენად;

(გ) ან ცეცხლსასროლი იარაღი გასროლილია თვითიმედოვნებით ან დაუდევრობით.”

ამავე მუხლის მეხუთე ნაწილში მოცემულია დეტალური, კაზუსტური გარემოებანი, რაც დასჯადობას გამორიცხავს. “ეს ნაწილი არ გამოიყენება, თუ:

(ა) ბავშვმა დაასრულა ცეცხლსასროლი იარაღის უსაფრთხოების სერტიფიცირებული პედაგოგის მიერ ჩატარებული ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენების უსაფრთხოების სწავლება ან დაასრულა უსაფრთხოდ ნადირობის კურსები.

(ბ) ცეცხლსასროლი იარაღი ინახებოდა დაკეტილ ყუთში, იარაღის რკინის კარადაში ან სხვა უსაფრთხო ადგილას, ან ისეთ ადგილზე, სადაც გონიერ ადამიანს შეუძლია, ირწმუნოს მისი დაცულობა, ან ჩაკეტილია ჩახმახის ჩამკეტით, ან სხვა მსგავსი საშუალებით, რაც უზრუნველყოფს გასროლის თავიდან აშორებას.

(გ) თან აქვს იარაღი, ან ისე ახლოს აქვს, რომ დაუყოვნებლივ დაეუფლება და ისე გამოიყენებს, თითქოს თან ჰქონოდა.

(დ) ბავშვი დაეუფლება, ან დაეუფლება და გაისვრის ცეცხლსასროლ იარაღს აუცილებელი მოგერიებისას.

(ე) პირს უჭირავს დატენილი იარაღი ისეთ შენობაში, რომელიც დაცულია ან კონტროლდება ისეთი პირის მიერ, რომ ობიექტურ ფაქტებსა და პირობებზე დაყრდნობით, გონივრულობის საფუძველზე, გამოირიცხება ბავშვის ამ შენობაში ყოფნის შესაძლებლობა.

VI. ბავშვის მშობელი ან მეურვე, რომელსაც სხეული დაუზიანდა, ან სიკვდილს გადაურჩა შემთხვევით გასროლის შედეგად, აღნიშნული ნაწილით მათი დევნა განხორციელდება, თუ ისინი მომეტებული წინდაუხედაობით იქცეოდნენ.”

კალიფორნიის შტატის სისხლის სამართლის კოდექსის §12035-ის მიხედვით:

“(ბ)(1) იმ შემთხვევაში, როდესაც გამოირიცხება (ც) ნაწილი, პირი ახორციელებს ცეცხლსასროლი იარაღის პირველი ხარისხის დანაშაულებრივ შენახვას, თუ იგი ინახავს დატენილ ცეცხლსასროლ იარაღს იმ პირობებში, როდესაც მის მეურვეობაში ან კონტროლის ქვეშ არის და, ამავდროულად, იცის ან გონივრულობის გათვალისწინებით უნდა სცოდნოდა, რომ ბავშვისთვის, სავარაუდოდ, ხელმისაწვდომი იქნებოდა ცეცხლსასროლი იარაღი მისი მშობლების ან მეურვის ნებართვის გარეშე და დაუფლებული ცეცხლსასროლი იარაღით გამოიწვევს საკუთარი ან სხვისი სხეულის დაზიანებას ან სიცოცხლის მოსპობას.

(2) იმ შემთხვევაში, როდესაც გამოირიცხება (ვ) ნაწილი, პირი ახორციელებს ცეცხლსასროლი იარაღის პირველი ხარისხის დანაშაულებრივ შენახვას, თუ იგი ინახავს დატენილ ცეცხლსასროლ იარაღს იმ პირობებში, როდესაც მის მეურვეობაში ან კონტროლის ქვეშ არის და, ამავდროულად, იცის ან, გონივრულობის გათვალისწინებით უნდა სცოდნოდა, რომ ბავშვისთვის სავარაუდოდ, ხელმისაწვდომი იქნებოდა ცეცხლსასროლი იარაღი მისი მშობლების ან მეურვის ნებართვის გარეშე და დაუფლებული ცეცხლსასროლი იარაღით გამოიწვევს სხეულის დაზიანებას, საკუთარი ან სხვისი სხეულის მძიმე დაზიანების გარდა, ან მოახდენს მის დემონსტრირებას საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილზე ან 417-ე ნაწილში მოცემულ ადგილზე."

ჰავაის სისხლის სამართლის კანონმდებლობის § 134-10.5-ის მიხედვით:

"არავინ არ უნდა ინახავდეს და არც არავის არ უნდა ეჭიროს დატენილი ცეცხლსასროლი იარაღი რომელიმე თავისი კონტროლის ქვეშ არსებულ შენობაში, თუ მან იცის ან გონივრულობის საფუძველზე უნდა სცოდნოდა, რომ ბავშვისთვის, სავარაუდოდ, ხელმისაწვდომი იქნებოდა ცეცხლსასროლი იარაღი მისი მშობლების ან მეურვის ნებართვის გარეშე, გარდა იმ პირებისა, ვისაც:

(1) ცეცხლსასროლი იარაღი უდევს დახურულ ყუთში ან სხვა საცავში, ან ისეთ ადგილზე, სადაც გონიერ ადამიანს შეუძლია, ივარაუდოს, რომ იგი უსაფრთხოა, ან

(2) თან აქვს იარაღი, ან ისე ახლოს აქვს, რომ დაუყოვნებლივ დაეუფლება და ისე გამოიყენებს, თითქოს თან ჰქონოდა.

ამ ნაწილის მიზნებისთვის "ბავშვი" ნიშნავს თექვსმეტ წელს მიულწევებს."

ნიუ-ჯერსის (§2C:58-15), ფლორიდის (§790.174), ვისკონსინის შტატებშიც არის მსგავსი მუხლები (§948.55), თუმცა ვისკონსინის შტატში ბავშვი 14 წელს მიულწეველ პირს გულისხმობს.

7. საკითხის გადაწყვეტა კონკრეტულ კაზუსებზე დაყრდნობით

სსკ-ის 238-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის ლეგიტიმაციის პრობლემის გადაწყვეტა გაცილებით ნათელი იქნება საკითხის კონკრეტული კაზუსების განხილვის ფონზე: 1) "ა"-მ პისტოლეტი დატოვა კარადის თავზე და აბაზანაში შევიდა. ამით ისარგებლა მისმა 14 წლის ვაჟმა, იარაღი აიღო და თამაში დაიწყო. შემთხვევით იარაღმა გაისროლა და მის მეგობარ 14 წლის "ბ"-ს მოხვდა, რამაც სიცოცხლის მოსპობა გამოიწვია; 2) "ა"-მ პისტოლეტი დატოვა კარადის თავზე და აბაზანაში შევიდა. ამით ისარგებლა მისმა 14 წლის ვაჟმა "ბ"-მ, იარაღი აიღო და თამაში დაიწყო. შემთხვევით იარაღმა გაისროლა, რამაც თვით "ბ"-ს სიცოცხლის მოსპობა გამოიწვია; 3) "ა"-მ პისტოლეტი ათხოვა "ბ"-ს, რომელმაც მკვლელობა განახორციელა. "ა"-მ "ბ"-ს განზრახვის შესახებ არაფერი იცოდა; 4) "ა"-მ პისტოლეტი დატოვა კარადის თავზე და აბაზანაში შევიდა. ამით ისარგებლა მისმა 14 წლის ვაჟმა და თავი მოიკლა; 5) "ბ"-მ "ა"-ს სთხოვა, იარაღი მიეწოდებინა, რადგან თავი უნდა მოეკლა. "ა"-მ "ბ"-ს იარაღი გადასცა, ხოლო "ბ"-მ თავი მოიკლა; 6) "ა"-მ პისტოლეტი დატოვა კარადის თავზე და აბაზანაში შევიდა. ამით ისარგებლა მისმა 14 წლის ვაჟმა და მეგობარი მოკლა; 7) "ა"-მ სანადირო თოფი დაკიდა კედელზე. იარაღი საკიდიდან ჩამოვარდა და გაისროლა. გასროლამ შედეგად ადამიანის სიცოცხლის მოსპობა გამოიწვია; 8) "ა"-მ

პისტოლეტი დატოვა კარადის თავზე. ამით ისარგებლა "ბ"-მ და თვით "ა"-ს ჯანმრთელობა მძიმედ დაუზიანა.

წარმოდგენილ კაზუსებში "ა"-ს მიერ განხორციელებულ ქმედებათა ასამართლებრივი შეფასება, ქართულ და რუსულ სისხლისსამართლებრივ მეცნიერებაში გამოთქმული შეხედულებების მიხედვით, ამგვარად გადანაწილდება: 1) "ა"-ს მოქმედება შეფასდება სსკ-ის 238-ე მუხლით, რაც ეწინააღმდეგება შედეგის ობიექტურ შერაცხვას; 2) "ა"-ს მოქმედება შეფასდება სსკ-ის 238-ე მუხლით, რაც ეწინააღმდეგება შედეგის ობიექტურ შერაცხვას; 3) "ა"-ს მოქმედება შეფასდება სსკ-ის 236-ე მუხლის მე-4 ნაწილით (იარაღის გასაღება); 4) "ა"-ს მოქმედება შეფასდება სსკ-ის 238-ე მუხლით ან გამოირიცხება "ა"-ს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა (ეს უკანასკნელი მართებული მოსაზრება გამოთქმული აქვს *ნ. თოდუას*²⁰); 5) "ა" გათავისუფლდება მკვლელობისთვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან, თანამონაწილეობის აქცესორული ბუნებიდან გამომდინარე, თუმცა დაისჯება სსკ-ის 236-ე მუხლის მე-4 ნაწილით (იარაღის გასაღება); 6) "ა"-ს მოქმედება შეფასდება სსკ-ის 238-ე მუხლით, რაც ეწინააღმდეგება შედეგის ობიექტურ შერაცხვას; 7) ასეთ ვითარებაში "ა"-ს მოქმედების შეფასება სსკ-ის 238-ე მუხლით შეუძლებელია, რადგან დისპოზიციაში ერთ-ერთ პირობად მითითებულია ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენებაზე, რაც არ ყოფილა, ანუ არ გვაქვს სპეციფიკური მიზეზობრიობა. თუმცა შესაძლებელია ქმედების სსკ-ის 116-ე მუხლის პირველი ნაწილით (სიცოცხლის მოსპობა გაუფრთხილებლობით), რადგან წინდახედულების ნორმის დარღვევიდან მძიმე შედეგის დადგომამდე აგორებული მიზეზობრიობის განვითარებაში მესამე პირის ჩართვა არ ხდება. მძიმე შედეგის გამოწვევა თავიდან ბოლომდე იარაღის დაუდევრად შემნახველის ქმნილებაა; 8) არც ამ საკითხზე არის მოსაზრება გამოთქმული იურიდიულ ლიტერატურაში, თუმცა, გაბატონებული შეხედულებით, საესეებით შესაძლებელია, აქაც გამოვიყენოთ სსკ-ის 238-ე მუხლი, რაც ეწინააღმდეგება შედეგის ობიექტურ შერაცხვას.

8. სხვა მძიმე შედეგის ინტერპრეტაციისთვის

ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკითხი, რომელიც სსკ-ის 238-ე მუხლში მძიმე შედეგს ეხება, არის მისი **საზღვრები**. კერძოდ, ნებისმიერი მძიმე შედეგი მოაზრება სსკ-ის 238-ე მუხლში, რომელიც იარაღის სხვა პირის მიერ გამოყენებას მოჰყვება, თუ რაიმე შეზღუდვა უნდა დაწესდეს.

უპირველეს ყოვლისა, უნდა გაირკვეს: რა იგულისხმება სიტყვებში: "რამაც გამოიწვია"? კერძოდ, აქ იგულისხმება იარაღის გამომყენებლის მხოლოდ გაუფრთხილებლობა, მხოლოდ განზრახვა, თუ როგორც გაუფრთხილებლობა, ისე განზრახვა. წინამდებარე კვლევაში გაანალიზებული ლიტერატურიდან იკვეთება, რომ შედეგის გამოწვევაში იგულისხმება როგორც გაუფრთხილებლობა, ისე განზრახვა. რაც შეეხება სასამართლო პრაქტიკას, ამის საილუსტრაციოდ გამოდგება რამდენიმე მაგალითი:

²⁰ თოდუა ნ. წიგნში: *ლეკვიშვილი მ., თოდუა ნ., მამულაშვილი გ., სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი*, წიგნი 1, თბ., 2014, 669.

I. სასამართლოს განაჩენით, ვინმე "ა"-მ ჩაიდინა მკვლელობა, რის შემდეგაც "მაკაროვი-ბაიკალის" სისტემის პისტოლეტი, მჭიდით და ექვსი ვაზნით, გადამალა მეგობრის დეიდის "ბ"-ს სახლში. იარაღი მას ჩადებული ჰქონდა პლასტმასის მცირე ზომის ყუთში, ხოლო ყუთი ინახებოდა საძინებელ ოთახში დადგმული ტახტის ქვეშ განთავსებულ სათავსოში. ეს ყუთი, რომელშიც ინახებოდა იარაღი, მართალია, იკეტებოდა ორი საკეტით, მაგრამ არა გასაღებით ან კოდით, რის გამოც მისი გამოყენება სხვა ადამიანს თავისუფლად შეეძლო. იარაღის არსებობის შესახებ იცოდა "ბ"-ს შვილმა, რომელმაც ხსენებული იარაღი აიღო და თავი მოიკლა.²¹

II. სასამართლოს განაჩენით ირკვევა, რომ ვინმე "ა"-მ შეიძინა "მაკაროვის" პისტოლეტი, რომლის შენახვა ვერ უზრუნველყო სათანადო წესების დაცვით. კერძოდ, მან იარაღი შეინახა საძინებელი ოთახის წიგნების კარადის თავზე. "ბ"-მ ისარგებლა ამით და ჩაიდინა განზრახ მკვლელობა.²²

III. "ა" საძინებელ ოთახში მდებარე ე.წ. "ტუმბოში" დაუდევრად ინახავდა თავის საკუთრებაში არსებულ "მაკაროვის სისტემის" ცეცხლსასროლ, სროლისათვის ვარგის, პისტოლეტს, საბრძოლო ვაზნებთან ერთად. 2014 წლის 30 ოქტომბერს, საღამოს საათებში, მისმა შვილიშვილმა, არასრულწლოვანმა "ბ"-მ ზემოხსენებული ცეცხლსასროლი იარაღი ფარულად აიღო. აღნიშნულის შემდეგ მან და მისმა მეგობარმა, ასევე არასრულწლოვანმა "გ"-მ, ზემოაღნიშნული ცეცხლსასროლი იარაღიდან ჰაერში გაისროლეს, ხოლო შემდეგ იარაღი გადასცეს ასევე თავიანთ მეგობარ "დ"-ს, რომელმაც შემთხვევით ერთჯერადად გაისროლა, რის შედეგადაც "ა"-მ მიიღო სხეულის ნაკლებად მძიმე დაზიანება, ჯანმრთელობის ხანმოკლე მოშლით, ხოლო "ბ"-ს მიაღდა სხეულის მძიმე ხარისხის, სიცოცხლისათვის სახიფათო დაზიანება, ცეცხლსასროლი ჭრილობის სახით.²³

ახლა ისმის კითხვა: რამდენად შეიძლება ვისაუბროთ სსკ-ის 238-ე მუხლის გამოყენებაზე, როდესაც იარაღის დაუდევრად შენახვაში მესამე პირი საკუთარი ნებით არის ჩართული? ორი კაზუსის ფონზე უფრო ნათელი იქნება პრობლემის გაანალიზება: 1) ოჯახის წევრების მიმართ აგრესიული დამოკიდებულების მქონე ქმარმა სათანადო წესების დარღვევით შეინახა ცეცხლსასროლი იარაღი, რომლის დამალვა გადაწყვიტა მისმა მეუღლემ და შეინახა ასევე დაუდევრად. ამით ისარგებლა მათმა ბავშვმა და იარაღით თამაშისას ჯანმრთელობა მძიმედ დაუზიანა საკუთარ ძმას. **როგორ შეფასდება მეუღლეთა მოქმედებები?** 2) "ა"-ს მიერ ცეცხლსასროლი იარაღის დაუდევრად შენახვას მოჰყვა მისი გატაცება. გამტაცებელმა გაყიდა იარაღი, ხოლო ახალმა მფლობელმა ადამიანი მოკლა. **დაისჯება "ა" სსკ-ის 238-ე მუხლით?** წარმოდგენილ შემთხვევებში

²¹ იხ. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის 2015 წლის 27 თებერვლის განაჩენი. საქმე №1/894-15. სახელები და გვარები დაშტრიხულია, რის გამოც ინიციალები პირობითად არის აღებული.

²² იხ. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის 2016 წლის 16 მაისის განაჩენი. საქმე №1/4884-15. სახელები და გვარები დაშტრიხულია, რის გამოც ინიციალები პირობითად არის აღებული.

²³ იხ. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის 2014 წლის 26 ნოემბრის განაჩენი. საქმე №1/6861-16. სახელები და გვარები დაშტრიხულია, რის გამოც ინიციალები პირობითად არის აღებული.

მიზეზობრიობის ჯაჭვი, ცონდიტო სენე ქუა ნონ ფორმულის გამოყენებით უსასრულოდ გრძელდება. მსგავს სიტუაციაში, ანუ, როდესაც ერთი სამართლებრივად დასაძრახი რისკი სხვა პირის სამართლებრივად დასაძრახი რისკით შეიცვლება, მაშინ პირველი რისკის დამფუძნებლის პასუხისმგებლობა უნდა გამოირიცხოს, რადგან მიზეზობრიობის ჯაჭვში პირადი პასუხისმგებლობით მოქმედი სხვა პირის ჩართვით შედეგის ობიექტური შერაცხვა ნორმატიულად ამ უკანასკნელზე გადადის.

ახლა გასარკვევია შემდეგი: ჩაითვლება მძიმე შედეგად თვითმკვლელობის მცდელობა შეურაცხის მიერ?*

უპირველეს ყოვლისა, უნდა აღინიშნოს, რომ სსკ-ის 238-ე მუხლში მოცემული მძიმე შედეგის გაგების სამი გზა არსებობს: პირველი, აქ იგულისხმება მხოლოდ მატერიალურად გამოხატული შედეგი, ანუ გამიზნული სამართლებრივი სიკეთე უნდა დაზიანდეს; მეორე, აქ მოიაზრება სამართლებრივი სიკეთის დაზიანების მცდელობაც, რომელსაც მატერიალურად არ გამოუწვევია არცერთი სამართლებრივი სიკეთის დაზიანება; მესამე, აქ იგულისხმება მხოლოდ ისეთი მცდელობა, რომელმაც, მართალია, გამიზნული სამართლებრივი სიკეთე ვერ დააზიანა, მაგრამ სხვა სამართლებრივი სიკეთე დააზიანა. მაგალითად, მოკვლის მიზნით გასროლილმა ტყვიამ პირს ჯანმრთელობა დაუზიანა.

მისაღებია პირველი და მეორე გზა, ანუ სსკ-ის 238-ე მუხლის სწორად გასაგებად არ იქნება სწორი ისეთი მცდელობის დასჯადობა, რომელმაც არცერთი სამართლებრივი სიკეთის **მატერიალურად დაზიანება** არ გაიწვია. მძიმე შედეგის სხვაგვარი გაგება შეეწინააღმდეგება კანონმდებლის ნებას. კერძოდ, კანონმდებელი გამოწვეული სანიმუშო შედეგების ჩამოთვლას იწყებს სიცოცხლის მოსპობით, რომელიც მატერიალურად დაზიანებულ სამართლებრივ სიკეთეს გულისხმობს. შესაბამისად, სხვა მძიმე შედეგიც ამგვარი საზომით უნდა გავიგოთ.

თუ დადგინდება ალბათობის მაღალი ხარისხით, რომ, როგორც არ უნდა შეენახა, ანუ ალტერნატიული მართლზომიერი ქმედების განხორციელების მიუხედავად, შედეგს ვერ აიცილებდა, შეიქმნება ობიექტური შერაცხვის ისეთი გამომრიცხველი გარემოება, როგორიცაა მიზეზთა სამართლებრივი ურთიერთკავშირი.

აქვე ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ, თუ დაუდევრად შენახული იარაღით დანაშაულის ჩადენა მოხდება (მაგალითად, მკვლელობა, ყაჩაღობა და ა.შ.), შესაბამის დანაშაულთან ერთად კვალიფიკაცია უნდა მოხდეს სსკ-ის 236-ე (ცეცხლსასროლი იარაღის შემენა) ან სსკ-ის 237-ე მუხლით (ცეცხლსასროლი იარაღის მართლსაწინააღმდეგო დაუფლება მისაკუთრების მიზნით). ანალოგიურ მოსაზრებას ვხვდებით რუსულ იურიდიულ ლიტერატურაშიც, სადაც ხაზგასმულია, რომ პირი, რომელმაც დაუდევრად შენახული იარაღი გამოიყენა, ასევე პასუხი უნდა აგოს რუსეთის სსკ-ის 222-ე მუხლით (იგულისხმება იარაღის უკანონო შემენა, ტარება. შენიშვნა ჩემია –

* აქ არ არის განხილული შერაცხადი პირის მიერ თვითმკვლელობის მცდელობა, ვინაიდან, ზემოაღნიშნული მსჯელობის საფუძველზე გაზიარებულია ის პოზიცია, რომლის მიხედვით, შერაცხადი პირის მიერ იარაღის გამოყენებით გამოწვეულმა შედეგმა არ უნდა დააფუძნოს სსკ-ის 238-ე მუხლით პასუხისმგებლობა.

ი.დ.), ან სსკ-ის 226-ე მუხლით (იგულისხმება იარაღის მართლსაწინააღმდეგო დაუფლება მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით. შენიშვნა ჩემია – ი.დ.).²⁴ თუმცა ეს უკანასკნელი მოსაზრება დაზუსტებას მოითხოვს, კერძოდ, თუკი იარაღის გამოყენება სპონტანურად ხდება, მაშინ დანაშაულთა ერთობლიობა ცეცხლსასროლი იარაღის შეძენასთან ან მისაკუთრების მიზნით მართლსაწინააღმდეგო დაუფლებასთან ერთად არ არის საჭირო.

დაბოლოს, როგორ გადაწყდება საკითხი, თუკი დაუდევრად შენახული ცეცხლსასროლი იარაღი გამოყენებულ იქნება აუცილებელი მოგერიებისთვის? ამ შემთხვევაში სსკ-ის 238-ე მუხლით გათვალისწინებულ შედეგში უნდა ვიგულისხმოთ სისხლისსამართლებრივი უმართლობის დამაფუძნებელი ქმედებით გამოწვეული შედეგი ანუ მართლსაწინააღმდეგო შედეგი.

9. დასკვნა

წარმოდგენილი კვლევის შემდეგ, სსკ-ის 238-ე მუხლთან დაკავშირებით, შეიძლება გაკეთდეს ასეთი სახის დასკვნები:

პირველი, მიმე შედეგში არ შეიძლება მოვიაზროთ შერაცხადი პირის მიერ განხორციელებული თვითმკვლელობა ან დანაშაული, რადგან პასუხისმგებლობა უნდა შეიზღუდოს ობიექტური შერაცხვის საფუძველზე. შესაბამისად, იარაღის გამოყენებელი უნდა იყოს შეურაცხი პირი.

მეორე, დანაშაულის ამსრულებელი არის ნებისმიერი პირი და არანაირი მნიშვნელობა არა აქვს იმას, პირი კანონიერად ფლობდა ცეცხლსასროლ იარაღს თუ უკანონოდ.

მესამე, ერთიანი სასამართლო პრაქტიკის დასამკვიდრებლად აუცილებელია საკანონმდებლო ცვლილებების განხორციელება. კერძოდ, სსკ-ის 238-ე მუხლი უნდა ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით:

კანონიერ ან უკანონო მფლობელობაში არსებული ცეცხლსასროლი იარაღის ან ასაფეთქებელი მოწყობილობის წინდაუხედავად შენახვა, რითაც შექმნილი იყო მისი შეურაცხი პირის მიერ გამოყენების საფრთხე და მისმა გამოყენებამ განზრახ ან გაუფრთხილებლობით თვითმკვლელობა, ჯანმრთელობის თვითდაზიანება ან თვით იარაღის გამოყენებლის ქონების მნიშვნელოვანი დაზიანება გამოიწვია, ან მისი შეურაცხის მიერ გამოყენებით განხორციელდა ამ კოდექსით გათვალისწინებული რომელიმე მართლსაწინააღმდეგო ქმედება.

ბიბლიოგრაფია

1. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი (2017 წლის მარტის მდგომარეობით).

²⁴ იხ. *Комиссаров В.С.* wignSi: Курс уголовного права. Учебник для вузов, коллектив авторов, под редакцией Г. Н. Борзенкова, В.С. Комиссарова, В пяти томах. Т. IV, М., 2002, 341.

2. ლეკვეიშვილი მ., თოდუა ნ., მამულაშვილი გ., სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წიგნი I, თბ., 2016, 669, 675, 676.
3. ტურავა მ., სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის მოძღვრება, თბ., 2011, 236, 237, 215-259.
4. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის 2015 წლის 27 თებერვლის განაჩენი, საქმეN1/894-15.
5. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის 2016 წლის 16 მაისის განაჩენი, საქმეN1/4884-15.
6. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის 2014 წლის 26 ნოემბრის განაჩენი, საქმეN1/6861-16.
7. California Penal Code (1916 წლის მდგომარეობით).
8. Connecticut Penal Code (2016 წლის მდგომარეობით).
9. Criminal Code Of Georgia (2016 წლის მდგომარეობით).
10. Hawaii Code (2011 წლის მდგომარეობით).
11. New Hampshire Criminal Code (2016 წლის მდგომარეობით).
12. The New Jersey Code of Criminal justice (2016 წლის მდგომარეობით).
13. Florida Statutes, TITLE XLVI – CRIMES (2016 წლის მდგომარეობით).
14. Wisconsin Statutes & Annotations, criminal Code (2016 წლის მდგომარეობით).
15. *Wessels J., Beulke W., Satzger H., Strafrecht Allgemeiner Teil*, 43. Auflage, 2013, 68, 72.
16. Курс советского уголовного права. коллектив авторов, редакционная коллегия *А.А. Пионтковский, П.С. Ромашкин, В.М. Чиквадзе*. Т. VI, М., 1971, 388.
17. Курс уголовного права. Учебник для вузов. коллектив авторов, Под редакцией *Г. Н. Борзенкова, В.С. Комиссарова*, В пяти томах. Том IV, М., 2002, 340, 341.
18. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. коллектив авторов Под общей редакцией *Ю.И. Скуратова, В. М. Лебедева*, М., 1996, 507.
19. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации, коллектив авторов, ответственный редактор *В.М. Лебедев*, М., 2007, 527.
20. *Кудрявцев В. Н.*, Общая теория квалификации преступлений, М., 2001, 245.